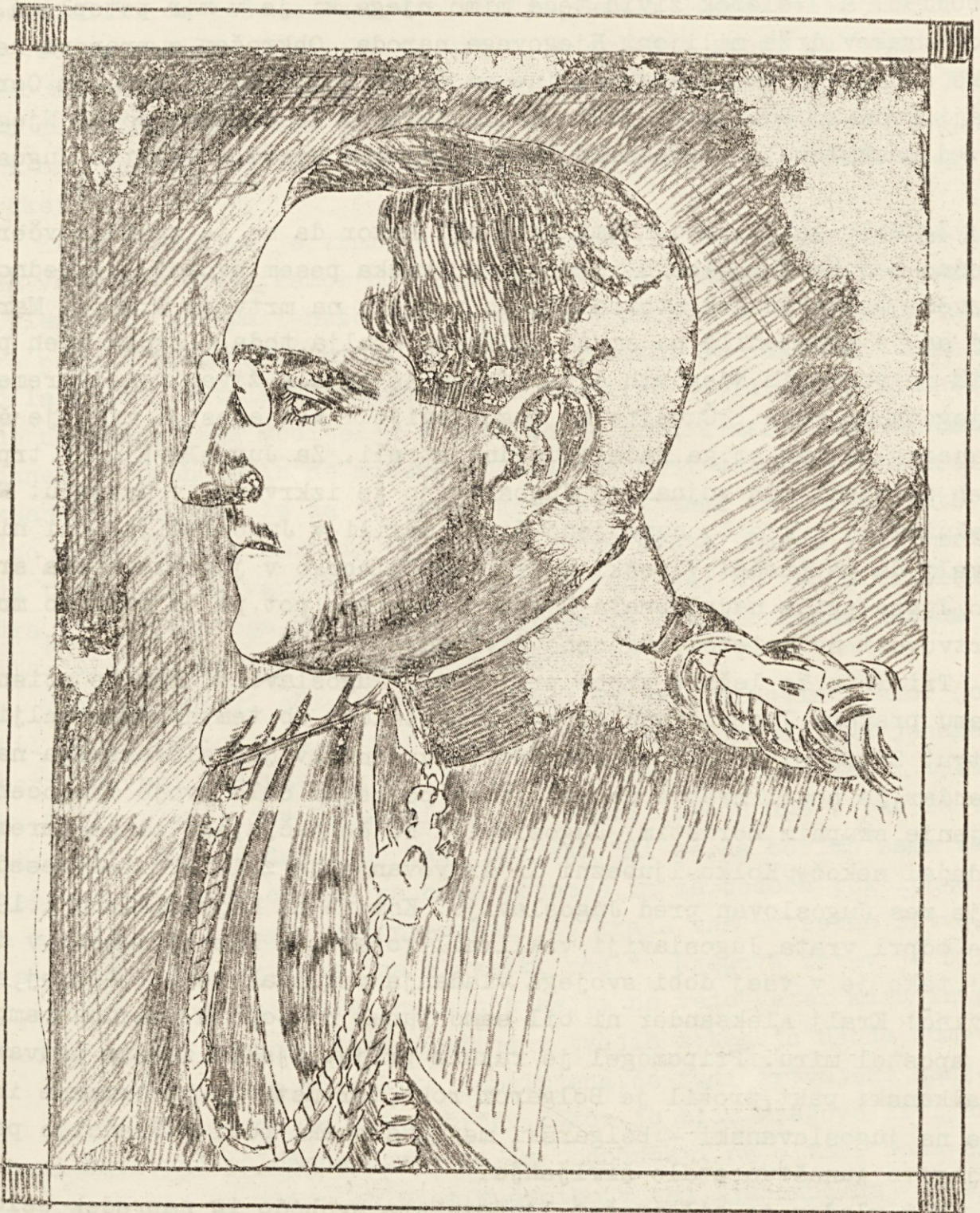

Iz naše 2 doline

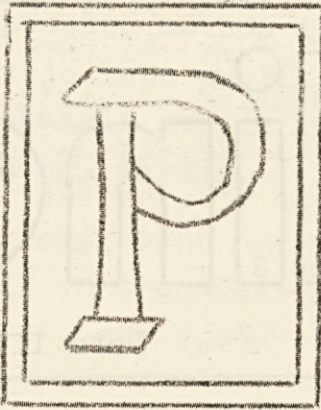
1937/38

Izdaja Podmladek Rdečega križa v Sodražici.

Leto III.

Umrli je kralj, zaprl oči,
a mrtev ni, saj v nas živi !

ravijo, da bol s časom tone,
a glejte primer, da beži čas v boli, a bol še
vedno raste. Tri leta so prešla, odkar ga ni
med nami. Tri leta že leži na Oplencu, v srcu
Šumadije, poleg svojega velikega očeta, kralja
Osvoboditelja. Veletok živih teče mimo njega, ki je v mir potopljen.
Njegovo rakev drže milijoni Njegovega naroda. Obkrožen s prapori he-
rojske srbske vojske obuja spomine na težke borbe pri Kumanovem, Ceru,
Kosmajju, Rudniku, Dobrem polju in Kajmakčalanu. Te zastave so na Njegovo
zapoved naskekovale sovražnika in z njim vred krstile rojstvo Jugosla-
viije.

Zgodilo se je pred tremi leti, ali kakor da se je zgodilo včeraj.
Še vedno nam brni v ušesih in srcih mrtvaška pesem zvonov. Še vedno
nam zveni bolesten jok stotisočih ob pogledu na mrtvega kralja. Mar-
sikaj se je spremenilo po smrti Velikega kralja, toda v srcih vseh po-
štenih in borbenih Njegovih državljanov je ostala živa in neizpremenj-
na njegova oporoka : Čuvajte mi Jugoslavijo ! Kot apostol miru je šel
v Francijo in tam so ga zadeli usodni streli. Za Jugoslavijo je trpel
v vseh osvobodilnih vojnah, za Jugoslavijo je izkrvavel v Marseju. Naši
sovražniki so s kroglo namenjeno Njemu, merili v Jugoslavijo. Oni niso
verovali, da je prešel Viteški kralj tako globoko v jugoslovanska srca,
da bo Jugoslavija nadaljevala Njegovo načrtano pot, pa če tudi bo mora-
la žrtvovati še katero dragoceno življenje.

Tri leta že leži v grobu prvi kralj Jugoslavije. Mar ne stisne
vsakemu pravemu Jugoslovanu srca bol in žalost ob tem neizpremenljivem
dejstvu? Svest si je bil zahrbtnosti sovražnikov jugoslovanskega naro-
da, vendar je hodil hrabro naprej in je podrejal celo svoje dragoceno
življenje skupnim koristim. Jugoslavija bo še jačja, ako zanjo umrem,
je dejal nekoč. Koliko ljubezni in žrtvovanja je zlitih v teh besedah!
Bil je res Jugoslovan pred Jugoslavijo. Kot je na Kajmakčalanu 1.1918,
ko je odprl vrata Jugoslaviji, vzkliknil vojakom : Naprej junaki, v domo-
vino!, tako je v vsej dobi svojega vladanja vzklikal sebi : Naprej, za
domovino! Kralj Aleksander ni bil samo junak na bojnih poljanah, ampak
tudi apostol miru. Pripomogel je raznim prijateljskim zvezam, ustvaril
je balkanski pakt, prožil je Bolgarom roko, ter ustavil bratomorne inci-
dente na jugoslovanski - bolgarski meji. Na enaki poti v Francijo pa ga
je Njegovo junaštvo stalo življenje.

Kot vladar je bil prežet ljubezni za svobodo in napredek celo-
kupnega svojega naroda. Njemu je posvečal vse svoje misli in vse svoje

napore. Plemenitost značaja, velike izkušnje mladosti in prirojeni državniški dar so mu omogočili, da je mogel dosledno graditi prijateljstva za našo zunanjo varnost. Vse Njegovo delo do 9. oktobra 1934. je bilo prežeto svete volje, da ustvari v Jugoslaviji politiko resničnega državnega in narodnega edinstva, na podlagi enakopravnosti vseh krajev in vseh delov naroda. Dal je državi novo ustavo, prežeto nacionalne misli. Marsikatera zamisel Velikega kralja ni bila izpeljana tako nagle in tako dobro, kot si je On želel. Nihče pa ne more zanikati resnice, da ni kralj Aleksander v trenutku največje nevarnosti za naš narodni obstoj, svest si svojega zgodovinskega poslanstva postal rešitelj naše svobode in neodvisnosti in kot tak resnični kralj Zedinitelj našega naroda. In ker je bil Zedinitelj so mu neprijatelji Jugoslavije pripravili 9. oktober in ga naredili za kralja Mučenika. Toda tisti, ki so mislili, da bodo z kraljevo smrtjo zadali Jugoslaviji smrtni udarec, so se motili. Tisti, ki so upali ob splošni zmedii na bogato žetev, so se varali. Tri leta je poteklo: Jugoslavija ni propadla! Kraljeva mučeniška smrt nas je združila kot še nikdar, odprla nam je oči, vlila nam poguma. Le da bi narod v svojih strasteh ne prezrl njegove oporoče!

Kralj junak se je vrnil k svoji armadi, ki spi kakor kralja Matjaža vojska v kraju, kamor ni pristopa. Ko se je zaprl grob v cerkvi na Oplencu, so pokopali našo najboljšo nado, zaprli so v grobnico umrljivo posodo plemenitih misli in vroče ljubezni do nas vseh. Komu bi ne bila v duši vstala upornost prosti usodi, ki je iztrgala iz naše srede najmodrejšega voditelja v dobi, ko je gradil našo bodočnost! Še danes, po treh letih ne moremo docela razumeti velike žrtve kralja Aleksandra. Slutimo le, da je padel kot velik junak in hočemo zato, da nam bo vsem njegova smrt in njegova poroka sveta. Danes tudi smrt spaja to, kar je ustvarilo junaško delo živih. Saj ni več niti Aleksandra, niti njegovega prijatelja Masaryka in dva slovanska naroda ihtita: Glejte, umrla sta nam očeta domovine!

Mladina! Odpri oči in srce, spoznaj, vzljubi domovino, kakor jo je ljubil On, da jo boš znala braniti, ko pride čas. Duh padlega junaka se bo boril z vami. Na vas je, da izpolnite njegovo oporočo, kajti tudi Vi-teški kralj Aleksander I. Zedinitelj je stavil svoje upe v vas. Za vas se je boril. Saj je dejal ob neki priliki: "Mi se ne borimo samo za nas, temveč tudi za naše otroke, za naše potomce, in za bodoča pokolenja. Za njih prinašamo in bomo tudi prenašali do kraja vse potrebne žrtve, kakor se je Kristus žrtvoval za človeški rod." Njegova žrtev je bila res popolna. Morda ni bila poslednja, kajti ne veje veter miru in sprave nad njegovim grobom. Zato mladina v tvojih rokah je usoda domovine!

Njegova oporoča mora biti izpolnjena, če tudi žrtvujemo zanjo vse, kajti bolj dragocena in večja žrtev, kakor je bilo Njegovo življenje, ne more biti več položena domovini in bodočnosti na oltar. Naša enotna ljubezen naj se zlije ob njem, Mučeniku, v tej ljubezni naj bo upo-

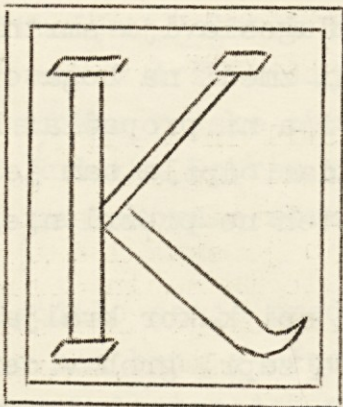
dobljen lik, ki bo večno izgovarjal onemelo besedo Voditelja :

Čuvajte mi Jugoslavijo!

Slava Kralju Mučeniku!

Kastelic Rožca, učiteljica

Dr. T. G. Masaryk.

o polagajo v zemljo zemske ostanke ustanovitelja in predsednika čehoslovaške republike, prijatelja in zaveznika naše države dr. Tomaža Masaryka, si oglejmo поблиže njegovo življenje.

Masaryk je bil Slovak iz vzhodne Moravske, njegov oče je bil ogrški Slovak in mati Moravanka.

Slovaštvo mu je dalo ognjevitost in vztrajnost, odpor proti sanjarenju in kaj kmalu si je pridobil nezlomljivo voljo, ki je ni bilo enake v 19. in 20. stoletju. Njegovo življenjsko načelo je postalo: biti svoj za vsako ceno, ne glede na soglasje ali nesoglasje drugih ljudi.

Po materi je bil vzgojen v strogem katoličanstvu, ona ga je naučila moliti "Oče naš", ki ga je molil tudi kot zrel mož, češ, da vsebuje vse, česar potrebujemo.

Po očetu, ki je bil nižji uslužbenec na cesarskih posestvih, se mu je zgodaj začel vzbujači čut za "ponižane in razžaljene". Dasi je bilo leta 1848. odpravljeno podložništvo, so se vendar še vedno ohranjale njegove oblike na cesarskih posestvih, kar je rodilo slabe posledice. Vsak, ki je imel kaj oblasti, si je skušal nagrabiti, kolikor je mogel; kradlo se je vse vprek, a delavno ljudstvo je trpelo gospodarsko in duševno. Masarykov oče je bil poštenjak, ki ni kradel, zato so ga premeščali s posestva na posestvo, dokler ni pustil cesarske službe sam. Masaryk je nekoč videl ob velikem lovu, kako so ti ubogi Slovaki - priganjači trgali drug drugemu iz ust ostanke rezancev in kosti, ki so jim bile vržene z bogato obložene mize visoke in najvišje gospode. Zaso-vražil je gospodo, tem bolj, ker oče ni mogel vzdržati v tej službi. Saj je moral oče prositi celo za dovoljenje, da je smel sin študirati.

Česa se je vsega učil mladi Masaryk? Odlikovalo ga je izredno hrepenenje po izobrazbi, da je skušal vedeti in znati vse. Prvotno je bil namenjen za rokodelstvo, učil se je ključavničarstva in kovaštva. Pozneje je bil pomožni učitelj in je po takratni navadi obenem oprav-

ljaj cerkovniške posle, dokler ni prišel na srednjo in visoko šolo. Bil je nadarjen, odličen dijak, ki je učil tudi druge, da se je preživljal. Poleg šolskih predmetov se je učil tudi jezikov: francoščine, poljščine, ruščine in angleščine.

Na visoki šoli na Dunaju je študiral najprej klasično jeziko slovje, ter prebiral poleg starih latinskih in grških pisateljev, tudi spise cerkvenih očetov.

Učil se je tudi arabščine, ker je prvotno hotel postati diplomat. To misel je potem opustil. Vrgel se je na učenje prirodoslovnih državoslovnih, narodnogospodarskih in bogoslovnih ved, dokler se ni tako vsestransko pripravil vdal učenju modroslovja. Postal je doktor modroslovja.

Leta 1882. je prišel Masaryk, kot profesor na češko vseučilišče v Prago. Prišel je med svoje, a ti ga niso poznali. Avstrijska vlada in češka družba sta bili proti njemu radi nekega njegovega znanstvenega spisa.

Predaval je modroslovje in družboslovje. Boril in delal je kljub temu, da je bil 15 let izredni profesor, ker vlada ni izpolnila pogodbe z njim, da bi postal redni profesor po treh letih. Zbiral je okrog sebe nadarjene sodelavce. Vsemu narodnemu udejstvovanju je skušal dati novo smer, ki jo je imenoval realizem. To je bilo načelo in način dela: boj praznemu navduševanju, oboževanju preteklosti in precenjevanju samega sebe z velikimi besedami, stvari je treba spoznavati takšne, kakršne so in jih izboljševati z izobrazbo in npravnostjo. Vedno in povsod - tako je učil - je treba odstranjevati zlo, naj bo to zlo npravno ali znanstveno, umetniško ali politično, gospodarsko ali socialno, s stvarno delavnostjo, z drobnim delom in ne bežati pred odgovornostjo, ker vprašanja so zato tu, da jih rešimo odkrito in temeljito, kolikor je to v danih razmerah možno.

Masaryk je veliko in globoko mislil o usodi češkega naroda in o usodi vseh Slovanov. V svetovni vojni je Masaryk zadal Avstro-ogrski smrtni udarec.

Že kot 65 letni mož je prepotoval tri zemlje: Evropo, Azijo in Ameriko, da pridobi dražavnike antante za razbitje Avstro-ogrske, da se na njenih razvalinah osnujejo samostojne države, med njimi tudi Jugoslavija, za katero je vneto delal in da se tako osami Nemčija, ki naj se zadovolji s svojo lastno narodno državo.

Masaryk je sam z vojaško silo pomagal rušiti Avstroogrsko; na njegov poziv so ustajali kakor iz tal češko-slovaški legionarji in se uvrščali v antantne armade.

In tako se je Masaryk v spremstvu svojih legionarjev o božiču leta 1918 slovesno vračal v zlato Prago kot ustanovitelj in predsednik češko slovaške republike, da zasede na Hradčanih prestol, ki so ga imeli pred njim Habsburgovci 300 let.

Da pa je zmogel vse te napore in boje, moram omeniti, da je bil Sokol telovadec in popolen abstinent. Živel je trezno in zmerno, da si je s tem ohranjal telo za krepko dušo.

Draga mladina! Slomškovo načelo je bilo: Malo govoriti, veliko delati, vse potrpeti! A Masaryk naj ti bo vzor nepretrganega dela in ne-

zlomljive volje za dosego najvišjih namenov naroda in človeštva.

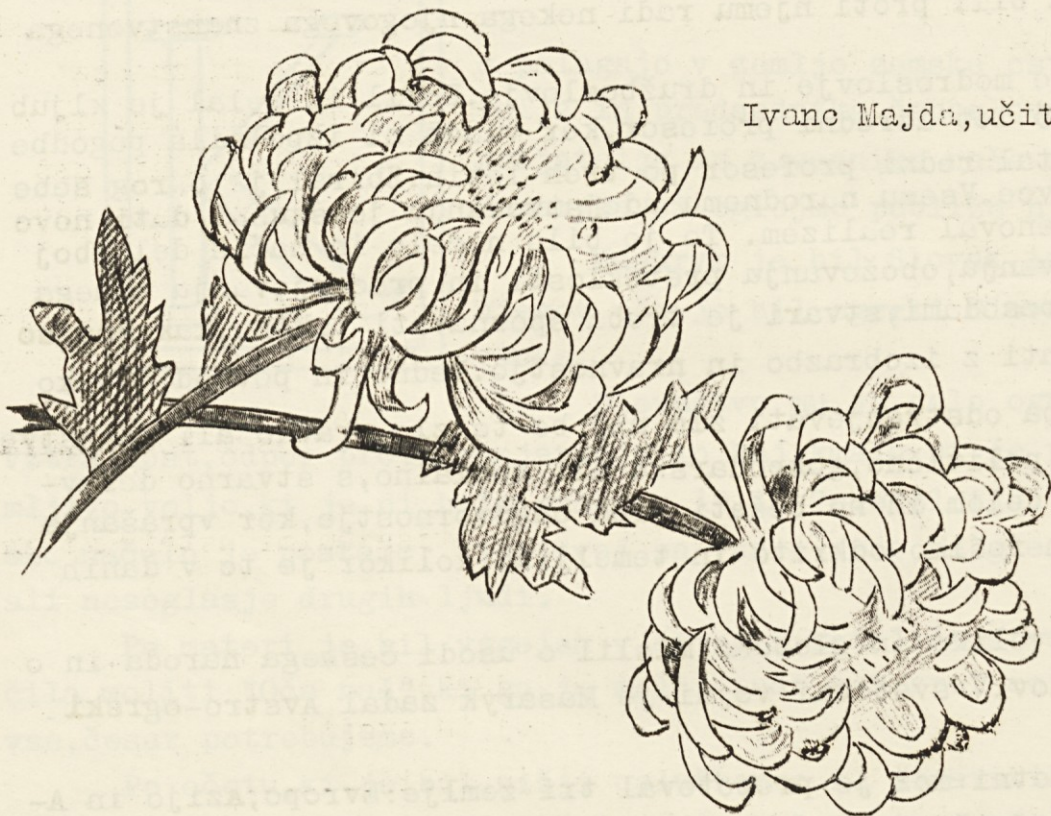
Veliko je poklicanih in malo izvoljenih. Množica poklicanih je slepa in gluha ali iz nevednosti ali iz sobičnosti ali iz zlobe, samo izvoljenim poedincem sta dana bister vid in tenak sluh, da jasno uvidijo misel svojega naroda in zaslišijo razločno utripanje njegovega srca. Skušaj biti po svojih močeh med izvoljenci!

In tako odhaja k počitku mož, ki je vse življenje služil rosnici. Truplo bodo prepeljali iz Prage v Lany, kjer ga bodo položili poleg žene na vaško pokopališče. Kakor je bil vse življenje z ljudstvom, tako hoče biti v smrti.

Ustanovitelju in predsedniku češko-slovaške republike in zavezniku naše države dr. Tomažu Masaryku:

Slava, Slava, Slava!

Ivane Majda, učiteljica.

Ob tretji obletnici kraljeve smrti.

Prijatelj Milka IV. r. v. l. š.

Zvenel je cvet, onemel glas pastirja, strta so krila Sokola. Tri leta je minilo, ko je v Marseju prenehalo biti Tvoje plemenito jugoslovansko srce.

V dragoceni rakvi spiš in sanjaš sen pravičnega, Aleksander naš! Tvoja rakev je okrašena s cvetjem, zlatimi venci in svečami. Toda iz zemlje pod Teboj veje mraz.

Tja, na Tvoj grob roma neprestano Tvoj narod, ki Te ljubi in Te ne more pozabiti. Tam črpa novo moč in tolažbo, ki je drugje ne najde, kot v Tvoji neposredni bližini.

Tretjič se je povrnil tisti temni 9. oktober, ko Te je zločinec usmrtil sredi naporenega dela, misleč, izgubile so zbogane ovce svojega dobrega pastirja, pa se bodo razkropile na vse strani. O, takrat smo Te šele vzljubili z vsem srcem, z vso dušo, gorje pa smo mirno in vdano

prenašali. Ko danes o tem premišljujemo, spoznavamo, da smo izgubili najboljšega očeta, plemenitega, viteškega kralja. O, le po junakih sega smrt!

Naša srca bodo zopet potolažena tedaj, ko bo zasedel prestol Tvoj vredni naslednik, kralj Peter II.

Slava in pokoj Tebi, blagi kralj Aleksander!

Naj živi kralj Peter II.!

Vseh mrtvih dan.

Petrič Marija IV.r.v.l.š.

Ovenelo je pisano cvetje, utihnile so mile pesmi ptičev, zavela je mrzla jesenska burja. Približal se je vseh mrtvih dan, dan tužnega spomina in goreče molitve za drage umrle sorodnike, prijatelje in znance!

Teden dni pred praznikom gremo na pokopališče, da zrahljamo in okrasimo temni in tesni prostor zadnjega doma naših dragih. Zadnji dan pred Vsemi svetimi nanesimo na grobove svežega cvetja in zelenja, pota posujemo z belim peskom.

Drugi dan se oblečejo ljudje v žalno obleko. Priroda miruje, se je pač tudi ona zatopila v temno in žalostno usodo svojih umrlih gospodarjev.

Zvonovi turobno zvone svojo žalostno enakomerno pesem kot pozdrav vsem, ki leže in čakajo vstajenja.

Ljudstvo hiti s sklenjenimi rokami, trdo stisnjenimi ustnicami in resnimi obrazi

" na tisto tiho domovanje,
kjer mnogi spe nevzdravno spanje,
kjer kmalu, kmalu dom bo moj in tvoj!"

Tam pokleknejo, prižgejo sveče in molijo, molijo.....

Zgodaj preide dan v noč, Pokopališče se izprazni. Nastane tema, v kateri se skrivnostno svetlikajo lučke, dokler ne ugasnejo druga za drugo.

Vojna, vojna.

Mihelič Slava IV.r.v.l.š.

Že par let pred svetovno vojno je bila velika napetost med bivšo avstroogrsko monarhijo in kraljevino Srbijo.

Zmagoslavni pohod srbske vojske v balkanski vojni je utrjeval vero pri Slovanih v monarhiji, da bo kmalu prišel dan, ko ne bosta ne Nemeč ne Madžar več zatirala našega naroda. Vsled tega je Avstrija nagajala Srbiji, kjer je mogla, kar ji kot velesili ni bilo težko. Akoravno je Srbija bila v vojni zmagovalka, ji niso privoščili obale Jadranskega morja - izmislili so si Albanijo in nahujskali Bolgare za bratomorni boj.

Obe vojni sta Srbijo zelo izčrpali. Zato so v Avstriji kovali železo in iskali povoda, da bi ji napovedali vojno.

Na Vidovdan leta 1914. je ubil Prinčip v Sarajevu avstroogrškega prestolonaslednika, ki je prišel, da prisostvuje vojaškim vajam.

Vsled tega umora je poslala Avstrija Srbiji ultimatum, na katerega bi morala Srbija odgovoriti v 48 urah. Šesta točka v ultimatu je bila najtežja. Glasila se je, da bi avstrijski detektivi lovili po Srbiji zarotnike, predvsem četniškega majorja Tankosiča. Srbija ni mogla tega dopustiti, ker bi s tem sama priznala tujo nadoblast nad seboj.

Avstrija je kljub pomirjevalnemu srbskemu odgovoru s škodoželjnostjo napovedala Srbiji vojno, in se ni ozirala na to, da so druge evropske države začele posredovati, da ne bi prišlo do vojne.

Napočil je nesrečni 26. julij 1914. leta - nedelja - naše farno žegnanje. Na večer tega dne je ljudstvo v strahu pričakovalo, kaj se bo zgodilo. Poštni urad je bil tako v Sodražici kot drugod celo noč odprt.

Na Fajdigovem vrtu bi se imela vršiti sokolska prireditve, ki pa se ni vršila, ne samo vsled splošne mobilizacije, temveč tudi zato ne, ker je ravno tisto noč umrl g. Pogorelec, poštni adjunkt v pokoju, ki je stanoval pri Fajdigovih, navdušen Slovan, velik dobrotnik siromašnih in blag podpornik tukajšnjih društev.

Že na vse zgodaj je oznanjal glas trobente začetek vojne. Prestrašeni ljudje so vrveli iz hiš in ena sama grozna misel jih je prešinjala: vojna bo! vojna bo!

Ljudje, ki so se od daljnih in bližnjih vasi zgrinjali proti trgu k prvi maši, so že od daleč slišali vpitje: "Vojna - vojna!"

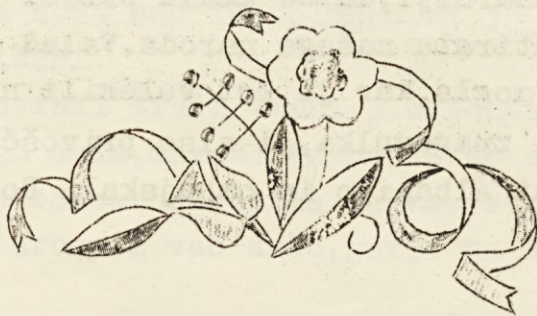
Pred cerkvijo so razglašali in pozivali fante in može na vozove z besedami: "Od 21. do 42. leta vsi moški na vojsko!" Marsikateri jo je namesto na voz ubral nazaj domov ter prebil tako vsaj še en dan pri svojcih, kjer je bilo treba urediti še to in ono.

V meglenem in deževnem jutru so se odpeljali možeje na postajo. Žene so se s solznimi očmi poslavljalje od njih. Točažili so se, da pridejo čez en mesec ali dva že nazaj, a so se hudo motili.

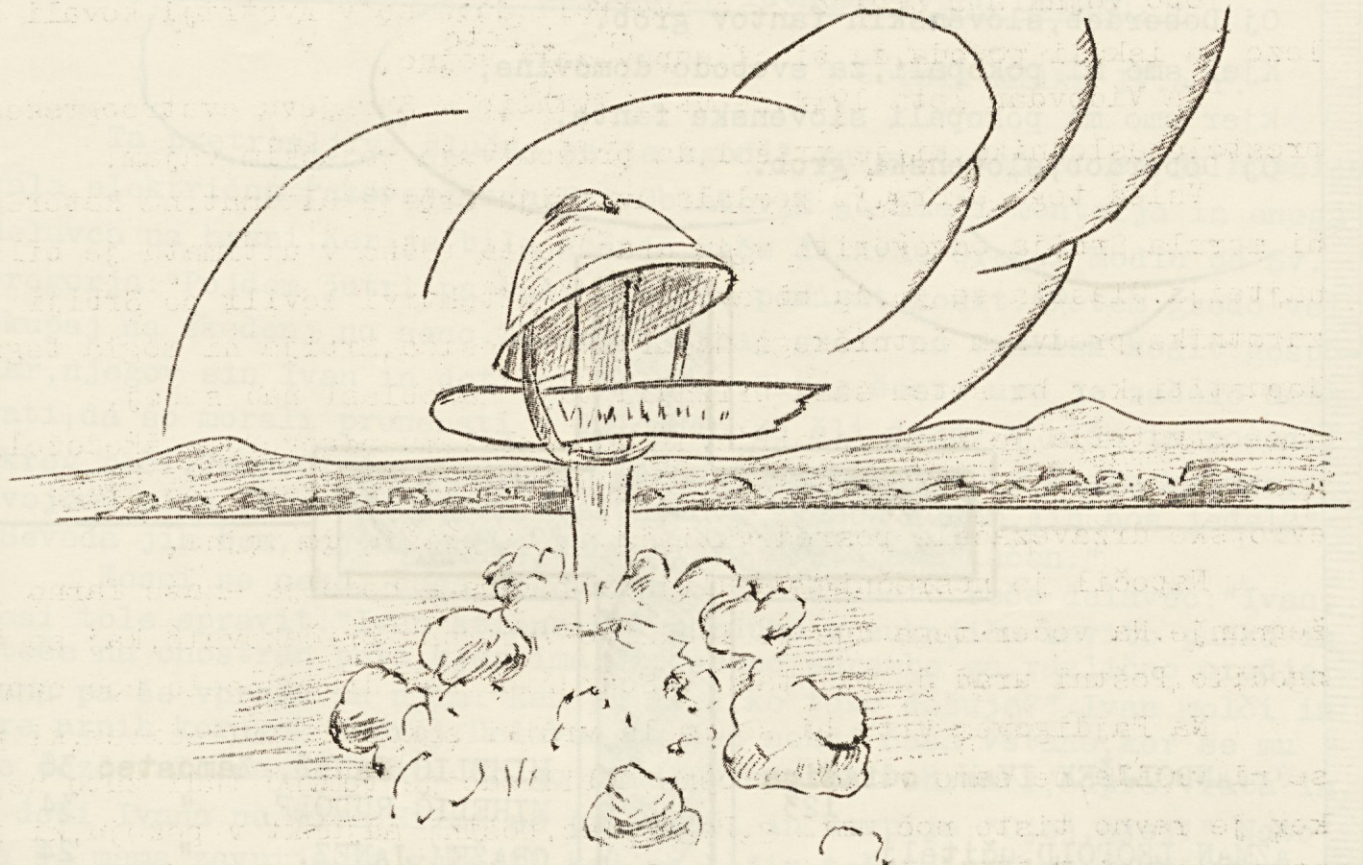
Minil je mesec, minilo je leto, a še jih ni bilo! Doma so žene in otroci stradali, ker ni bilo dovolj živeža, primanjkovalo je vsega, a najbolj so pogrešali skrbnih gospodarjev in očetov.

Z bojišč so prihajala strašna poročila, da je ta ubit, drugi ranjen, tretji pogrešan.

Štiri golga leta je trajala brezmiselna svetovna vojna, ki je zapustila toliko zlih posledic, ki pa je imela vendar eno dobro - prinesla je nam svobodo v novi domovini Jugoslaviji.

V koledarju Podmladka Rdečega križa za šolsko leto 1937/38 čitamo na 71.strani:

"Statistika mednarodnega urada dela v Ženevi je najverjetnejši vir podatkov o izgubah zadnje svetovne vojne. Po tej statistiki je odšlo na bojna polja 70 milijonov ljudi. Od tega ogromnega števila se je po končani moriji vrnilo okrog 34 milijonov. Deset milijonov ljudi je bilo na frontah pobitih, tako je vsak sedmi vojak plačal vojno s svojim življenjem. Vsak deseti vojak se je vrnil k svojcem poškodovan. Lažje ranjenih je bilo 14 milijonov ljudi. Šest milijonov vojakov se šteje med ujetnike in izgublence.

Vojna je trajala 1550 dni, torej je vsak dan padlo 7742 žrtev; vsako uro je na frontah umrlo 323 vojakov.

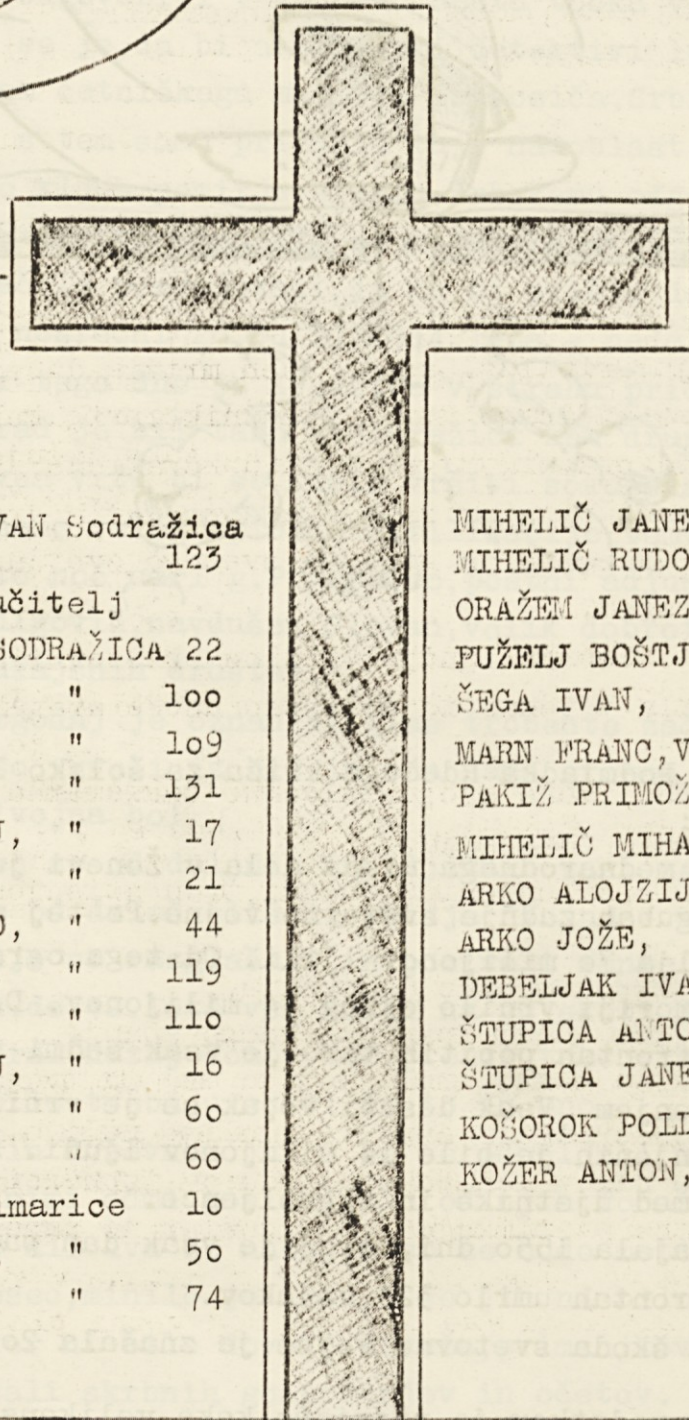
Materijalna škoda svetovne vojne je znašala 20 000 000 000 000 din!

Iz gorenjih podatkov je razvidno kako velikanske žrtve je terjala svetovna vojna.

Tudi iz naše doline so se fantje in možje borili na raznih frontah, bili so ranjeni in mnogi izmed njih se niso vrnil nikoli več.

V mnogih krajih so se občani oddolžili padlim junakom s spominsko ploščo, po nekod so postavili vsem vojnim žrtvam skupen spomenik. Ker pri nas nimamo ne tega, ne drugega, smo, kolikor se je dalo, zbrali imena v svetovni vojni padlih in pogrošanih ter jim na ta način v našem listu posvečamo skromen spomin.

Oj Doberdob, slovenskih fantov grob.
 Kjer smo mi pokopali, za svobodo domovine,
 kjer smo mi pokopali slovenske fante.
 Oj Doberdob, slovenski grob.

Dr. ANDOLJŠEK IVAN Sodražica	123
AŽMAN LEOPOLD, učitelj	
HUDOLIN JOŽE, SODRAŽICA	22
JUG ANTON,	" 100
KOŠIR ANTON,	" 109
KOŠIR FRANC,	" 131
KOŠMRLJ ALOJZIJ,	" 17
LEVSTIK LUDVIK,	" 21
NOVAK FERDINAND,	" 44
PRIJATELJ IVAN,	" 119
SAMSA KAREL,	" 110
ŠTUPIČA ALOJZIJ,	" 16
VESEL ALOJZIJ,	" 60
VESEL VINKO,	" 60
ČAMPA FRANC, Žimarice	10
DEBELJAK JANEZ,	" 50
TRHLEN FRANC,	" 74

MIHELIČ JANEZ, Zamostec	36
MIHELIČ RUDOLF,	" 34
ORAŽEM JANEZ,	" 24
PUŽELJ BOŠTJAN,	" 4
ŠEGA IVAN,	" 18
MARN FRANC, Vinice	19
PAKIŽ PRIMOŽ,	" 9
MIHELIČ MIHA, Global	18
ARKO ALOJZIJ, Podklanec	24
ARKO JOŽE,	" 15
DEBELJAK IVAN,	" 13
ŠTUPIČA ANTON, Preska	3
ŠTUPIČA JANEZ,	" 2
KOŠOROK POLDE, Ravni dol	9
KOŽER ANTON, Sinovica	12

Pogrešani:

OBERSTAR VENCE, Sodražica	47
KOŠMRLJ LUDVIK, Podklanec	16
MATKO ALOJZIJ,	" 17
NOSAN ALOJZIJ, Žimarice	44
ZAJC FRIDERIK,	"

PERUŠEK ANTON, Global	22
PAKIŽ JOŽE, Vinice	9
LESAR JANEZ, Zapotok	4
MAROLT JANEZ, Sinovica	9
ŠTUPIČA FRANC, Preska	3

Smrtna nesreča našega soseda, 17 letnega Ivana Oblaka.

Gornik Milka IV. a r.

Ta pretresljivi slučaj se je zgodil ravno tedaj, ko se je napeljava električna razsvetljava. Pri Oblakovih so imeli monterja in enega delavca na hrani. Ker je bila košnja, reče delavec Gregor Modic od Sv. Gregorja: "Pojdem jutri pa tudi jaz vam pomagat kositi." Potem grede vsi skupaj na skedenj na seno. Zgodaj zjutraj grede na Vrnilek kositi: gospodar, njegov sin Ivan in dotični delavec. Okrog šeste ure je začelo deževati, da so morali prenehati z delom in so šli domov v hišo in posedli okrog peči. Gospodinja jim reče: "Kar malo počakajte, bo kmalu kuhano." Svojemu sinu Ivanu pa pravi: "Veš, ajdove žgance kuham, jih boš jedel?" "Seveda jih bom, saj so dobri, samo hitro dajte, sem lačen."

Kosci se nekaj časa pogovarjajo v hiši. Nato reče delavec: "Ivan, nesi tole spraviti." Ivan stisne pod pazduho v suknjiču zavito puško in steče na onostran pota, kjer imajo posebno shrambo za različno orodje. Mama pa še vpraša za njim: "Kam pa greš, ko tako dežuje?" Ivan molči in gre urnih korakov naprej. Delavec pa čez nekaj časa vstane, ker se mu je dozdevalo, da ni fanta dolgo nazaj, gre proti shrambi, odpre vrata in - dobi Ivana na tleh. Silno se prestraši in zavpije: "Ojej, ojej!" Nato pa še mama zavpije iz veže: "I, kaj pa je" in teče proti mestu, kjer se je zgodila strašna nesreča. Svojega sina zagleda umirajočega na tleh, poleg njega pa razdrto puško. Bila je prej nabita, a Ivan ni tega vedel. Ker je bila razdrta, jo je Ivan sestavljal, a se mu je po nesreči sprožila. Bil je zadet ravno v srce. Nato je prisopel tudi njegov oče. Strelsal ga je za ramena in klical: "Ivan, Ivan, kaj pa je?" Ali on je samo še brez glasu pogledal in življenja ni bilo več v njem. Prenesli so ga v hišo na posteljo. Prihiteli smo vsi sosedje. Silno so žalovali starši in njegov edini brat, a tudi nas vse je potrla ta žalost. Položili so ga na mrtvaški oder, okrog njega je bilo vse v cvetju. Ljudje so prihajali od vseh strani, ga kropili in staršem izrekli sožalje h tako žalostnem dogodku. Na nedeljo je bil pogreb. Veliko vencev so nesle deklice v belih oblekah. Mnogo ljudi ga je spremljalo na njegovi zadnji poti. Vsakemu se je oko orosilo, ko so ga položili v jamo, Grob je bil ves v vencih, tako, da je bilo videti, kot da je s cvetjem zasut. Kar ločiti se nismo mogli od njega. Za vedno nam ostane v spominu. Večkrat se ga spominjamo v molitvi. Za vse mu bodi Bog večni plačnik!

Spomini starega moža.

Debeljak Ludvik I. v. l. š.

Neke nedelje popoldne sem ostal sam doma za varuha, drugi so šli vsi v cerkev. Med tem časom je pa prišel k nam star mož iz sosednje vasi. "Kaj si sam doma," me vpraša. "Sam", mu odgovorim "drugi so šli v cerkev in se bodo kmalu vrnili". "Ti se pa učiš" pravi, ko je videl, da imam knjigo v roki. "To ni šolska knjiga, ampak Josipa Jurčiča "Zbrani spisi", čitam pa "Jesenska noč med slovenskimi polharji". "Kaj, ali je Jurčič tudi polhe lovil" me vpraša. "Ne, on je bil šel samo gledat, kako so lovili drugi," mu odgovorim in ga vprašam: "Kaj pa vi, ali ste bili šli kdaj polhe lovit?" "Da, dvakrat, pa mi ni bilo nobenkrat všeč".

"Prosim, povejte mi, kako je bilo". Mož mi je začel pripovedovati: "Bilo je leta 1872. jaz sem bil tedaj star 13 let. Pri nas smo bili dobili čevljarja, in sicer Jurjevega Franceta iz Vinic. Rekel je, da bo malo prej nehal šivat, ker pojde polhe loviti. Prosil sem ga, da je tudi mene vzeli s seboj. Mati so mi dali kruha in jabolka. Francetu sem šel iskat stekleničico žganja k Jefnim v Zapotok, kjer so ineli tedaj gostilno. Nato se odpraviva. V vreči sva imela pasti skrinjice. Po poti sva nabrala še nekaj lesnika za vabo. Ko prideva na Marinovec, sva pri plazu zakurila velik ogenj. Potem je France raznesel in nastavil pasti. Od tam sva šla k polšnji, kjer sva ujela v past par polhov. Ker je bilo bolj hladno, sva se namenila k ognju.

Ko prideva na sredo laza, malo počijeva. Jaz pa zagledam pri ognju nekaj črnega in vprašam Franceta, kaj je. Odgovori mi, da je menda kdo štor zavalil zraven. Sedela sva še nekaj časa, kar je začelo tam nekje za Lenčkom lajati in pokati, da so mi kar lasje stali pokonci. Zopet sem bil radoveden, kaj to pomeni. France pa je menil, da gredo Potočanje po trane. Potem vstane in pravi, da ne bova danes nič več lovila. Molče sva odšla. Ko prideva domov, mi je šele povedal, da je bil pri ognju medved, tisto lajanje in pokaenje pa divji lov. Nikoli več ne grem loviti, sem si mislil. A že drugi teden, ko sem mu nesel zašit čevelj, me je France zopet pregovoril, da sem šel z njim polhe loviti. Drugi dan smo šli na polhe France, Mežnarjev Miha, Mojškrn Matic in jaz. Vzeli smo bili dosti jedi in pijače s seboj. Pili so pa vsi radi. Ko pridemo na Marinovec, smo zakurili ogenj, nastavili pasti, potem pa posedli okrog ognja. Začeli so piti, kmalu so postali korajžni in so začeli oponašati sovo, katera je skovikala nekje na Sodraških lazih. Oglašalo se jih je čedalje več in priletele so k nam. Jaz jih nisem ^{toliko} nikdar videl. Zame so se bali in so me zavili pri ognju v vreče. France, Miha in Matic so pa lučali ogorke po vejah proti sovam. Strah jih je bil hitro streznil, razmetali so bili skoro ves ogenj. Jaz bi nikomur ne svetoval ponoči sove dražiti".

"Stric, kaj pa, če bi bil prišel še medved zraven?" sem vprašal jaz. "Kje neki, saj bi se bal teh rogoviležev, tako so vpili. Ampak tisto leto so bili res Zadulčanje opalili medveda". "Res? Kako je bilo pa to?" sem vprašal jaz. Pa mi je mož povedal še naslednjo zgodbo: "Pet kmetov iz Zadulja pri Ribnici je šlo polhe loviti v Veliko goro. Zakurili so ogenj in nastavili veliko pasti. Sami so pa lovili pri polšnjah. Nalovili so bili veliko polhov. Krog polnoči so prišli k ognju. Tu so polegali okrog ognja in zaspali. Ko se eden izmed njih prebudi, zagleda zraven ognja sedečega medveda. Hitro zbudi še druge tovariše. Vstati se niso upali, ker so se bali, da se ne bi medved vanje zapodil. En polhar je imel zraven sebe iz leskovih palic zvezano baklo, da bi svetil z njo proti domu. Počasi jo vtakne na žerjavico, ko se dobro razgori, jo porine sedečemu medvedu pod prednje noge. Dlaka se je takoj osmodila. Medved je zarjovel in tako brcnil z zadnjimi nogami v žerjavico, da so se polharji otepali od žerjavice in pepela. Medved je bežal v eno stran, polharji pa v drugo."

Med tem se odpro vrata in stopijo v sobo domači in še par drugih ljudi. Najinega pogovora je bilo konec. Meni je stric obljubil, da se bova že še prihodnjič kaj pomenila.

Babica pripoveduje.

Levstek Danica IV.b

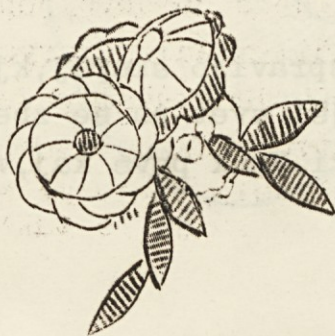
Med počitnicami so mi stara mati pripovedovali razne pravljice in pripovedke. Med drugimi tudi naslednje:

Nekoč je živel star mož Andrejče, ki je s posebnim veseljem lovil polhe. Binkoštni petek se odpravi, da bi nalovil kaj polhov. Drugi dan, ko ga še ni bilo domov, je začelo njegovo ženo skrbeti. Zato je prosila vso vas, naj ga gre iskat in kdor ga najde, dobi lepo plačilo. Šli so in po dolgem iskanju so ga našli pri polšnji -- mrtvega. A njegova žena ni hotela nič vedeti, kaj jim je obljubila. Zato je osemdesetletna ženica, po domače so ji rekli Kukčevka zložila pesem:

Kaj se je v Sedršč zguđlu,
Andrejče se je v gozd zgublu,
-poču je en takšen glas-
iskat ga je šla cejla vas.

Tam pri poušn so ga dubl,
kjer so se pouh naluvl.
Nesli so ga prav tešku,
smil se taužentkrat Bogu!

V sodnji je morala pa pesem celo zapeti pred gospodo. Po končani razpravi sta se ženici vrnili spravljene in dobre volje domov.

Letošnja jesen.

Prijatelj Milka IV.r.v.l.š.

Neštetokrat si se že vrnila k nam vsa smehljajoča in krasna, ter si nas obdarila s svojimi slastnimi sadovi.

Toda letos si dospela nekam potrta in žalostna. Kmetovalcu nudiš mnogo manj sadov kakor druga leta. Nevesel pospravlja s trdimi žulji pridobljene pridelke. Neprestani dež je zelo škodoval vsemu. Krompir, ki je v poletju kazal, da bo povrnil številni sad, je po veliki večini zgnil že v zemlji. Zelja, ki je glavna prehrana kmetovalca, so se polastile zlobne gosenice in ga docela uničile. Le redko kdo jim je bil kos s tem, da jih je pokončaval s strupom ali obiranjem, kar pa je silno zamudilo kmetovalca, ki ima v poletju vse povsod polne roke dela. Sadna letina je letos sicer mnogo boljša od lani, vendar je tudi sadju škodilo deževje.

Res drag bo letos kruh za ubogega kmetovalca, kajti le koruza, sadje in še nekaj drugih pridelkov je, ki so mu vsaj za silo obrodili.

Pogled proti gozdu je pri nas sedaj krasen. Listje na drevju se spreminja v rdečkastorumenih barvah. Pozno v jeseni pade z drevja še ostalo listje, katero kmet pograbi ter pospravi domov in ga rabi za steljo. Potem pa hajd v gozd s sekiro, ki grozeče poje in podira bukev za bukvičo.

Ko so pridelki spravljani, ko je stelja za živino doma, je treba razžagati in razcepiti drva, potem se šele lahko brez skrbi vsedemo h gorki peči, ko zunaj brije huda burja.

Nadejamo se, da boš prišla drugo leto bolj vesela, ter boš bolj pravično povrnila kmetovalcu njegov trud z obilnejšimi pridelki.

Ličkanje.

Vesel Stane IV.r.v.l.š.

Letos je kljub deževnemu vremenu koruza dobro obrodila, in zopet se vrši vse večere slačenje ali ličkanje koruze, zdaj pri enem, zdaj pri drugem sosedu.

Pri ličkanju obrnemo najprej koruzi vse liste navzgor, slabe odtrgamo, tri do štiri dobre liste pa pustimo ter zaženemo tako oličkano koruzo na drugi kup, kjer sede starejši, ki povezujejo po tri do štiri koruze skupaj.

Med koruzo, ki je navadno rumene barve, se dobi včasih tudi kakšno rdečo. Takrat pravijo domači: "Če dobiš tri rdeče koruze, greš lahko spat!" Včasih omaga kakšen otrok še prej, nego je dobil tri rdeče koruze in trdno zaspi. Temu naredimo potem s kako snetljivo koruzo brke, ki sežejo prav do ušes.

Starejši ljudje se spravijo skupaj, kjer se pogovarjajo o dnevnikih in krajevnih razmerah. Mlajši svet pa se zbere v svoj krog ter uganja pri delu svoje tri in štiri. Vsak pove kaj, včasih tudi zapojemo, čas teče in kup se hitro manjša.

Med tem, ko ličkamo, pripravijo zunaj fantalini kako bučo, jo izvotlijo, napravijo ji oči, nos, usta, oblepijo to z rdečim papirjem ter vtaknejo od spodaj gori v odprtino gorečo svečo.

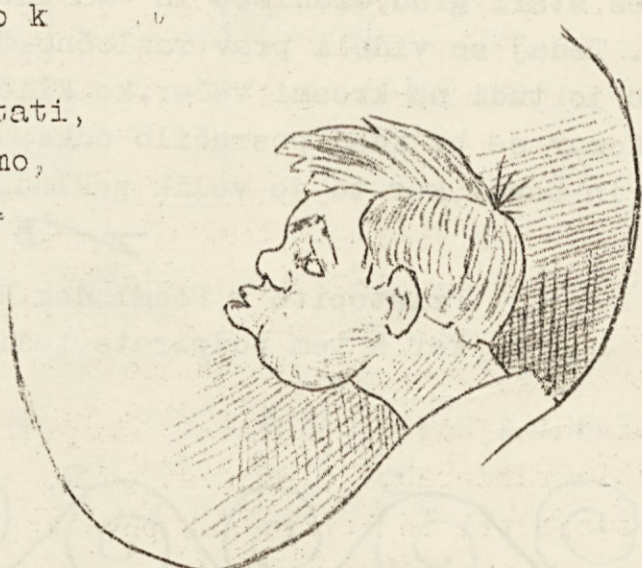
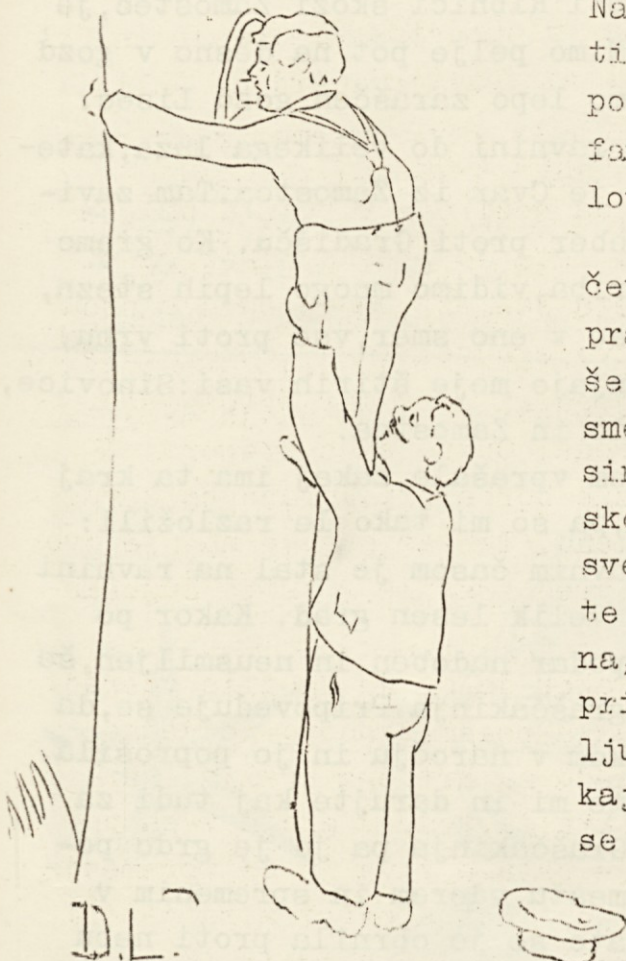
Nato se previdno splazijo do vrat, jih potihem odprejo in zastrašijo v ličkanje in pogovor zatopljene delavce. Seveda morajo fantalini bežati, včasih dobe za svoje malo vredno delo tudi primerno plačilo.

Nekega večera sem šel k staremu očetu pomagat ličkat, a ker tam ni bil prav velik kup, smo kmalu dokončali in šli še k sosedovim pomagat. Tam smo se posebno smejali povesti o Ribničanu in njegovemu sinu, ki sta potovala s suho robo ponoči skozi gozd. Očetu se zazdi, da visi na bukvi sveta podoba in reče sinu: "Sin, lej vzdignu te buom, pa še zame kušn!" Oče vzdigne sina, sin poljubi, past za polhe se sproži in prime prestrašenega dečka za ustnice. Preljubi sin seveda ni mogel povedati očetu, kaj se mu je zgodilo, samo renčal je. Očetu se je zdelo, da traja poljubljanje že dovolj dolgo, a ko hoče postaviti dečka na tla, čuti, da sina nekaj drži, tedaj reče: "Če s vrag, drž, če s pa Bug, spustj!" Nato spusti sina, ki pade s polšjo pastjo na ustnicah na tla.

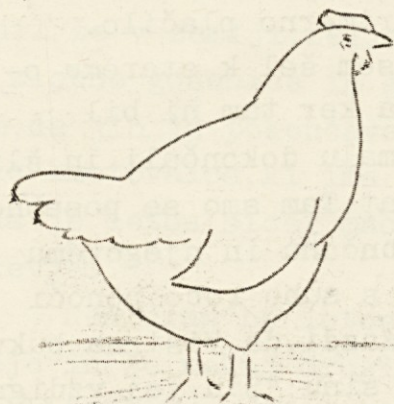
Ko je pobiral proti jutru polhar nastavljene pasti in spravljal mastne polhe v malho, se je pošteno jezil, ko je opazil močno okrvavljeno past na tleh, češ, največjemu in najdebelejšemu polhu se je posrečilo rešiti se iz polšje pasti in uiti. Pravi junak je moral to biti!

Ko se kup zmanjša, gre gospodinja v kuhinjo ter pripravi povečer, to je kos kruha in mošt. Ličkamo navadno do 11. zvečer. Po končanem delu si želimo lahko noč ter se hitro razidemo k počitku.

Zjutraj je bolj težko vstati, toda nič ne pomaga, vstati moramo, kadar nas pridejo mama zbuditi.

Ob cesti, ki pelje iz Sodražice proti Ribnici skozi Zamostec, je koncem Zamostca hiša "pri Jagerbirtu". Mimo pelje pot na desno v gozd z imenom Kobila. Na levi strani pa vidimo lepo zaraščen gozd Lisec.

Pot pelje po ravnini do velikega laza, katerega lastnik je Cvar iz Zamostca. Tam zavije pot navkreber proti Gradišču. Ko gremo proti vrhu hriba, vidimo mnogo lepih steza, ki peljejo vse v eno smer, vse proti vrhu, kjer se strinjajo meje štirih vasi: Sinovice, Zapotoka, Vinic in Zamostca.

Doma sem vprašala, zakaj ima ta kraj ime Gradišče, pa so mi tako le razložili:

Pred davnim časom je stal na ravnini vrhu Gradišč velik lesen grad. Kakor po raznih gradovih, tako je bil tudi ta gospodar hudoben in neusmiljen, še bolj hudobna in neusmiljena pa je bila graščakinja. Pripoveduje se, da je nekoč prišla k nji uboga žena z otrokom v naročju in jo poprosila, rekoč: "Milostljiva gospa, prosim, pomagajte mi in darujte kaj tudi za moja dva bolna otroka, ki ležita doma." Graščakinja pa jo je grdo pogledala in rekla: "Rajši vidim, da se na mestu vderem in spremenim v kokljo!" Ubogo žensko so oblile solze, nato se je obrnila proti nebu in zašepetala: "Bog te usliši, neusmiljena graščakinja!"

Uboga žena se je jokaje vrnila navzdol proti domu, hudobna graščakinja pa se je krohotala za njo. Nato je šla v klet, da si pogasi jezo s pijačo, a naenkrat se je grad potresel in v tistem hipu je zadela graščakinjo kazen božja, kakor si jo je sama zaželela.

Graščakinja se je udrla globoko v zemljo in z njo ves lesen grad. Spremenila se je v zlato kokljo, a njeno premoženje v zlata piščeta.

Ko je leta 1891. gorel skedenj pri Jagerbirtu, je bilo vse v svetlobi, ves stari grad, Gradišče in vsa Kobila, čeprav je bila ura 1 čez polnoč. Tedaj so videli prav razločno tudi zlato kokljo s piščeti. Slišijo jo tudi na kresni večer, ko kliče svoja piščeta pod zemljo.

Komur se bo kdaj posrečilo odkopati kokljo s piščeti, bo zelo srečen in bogat, ker to je velik zaklad.

Pristopite v Podmladek Rdečega križa,
ker s tem podpirate tudi naš list!

